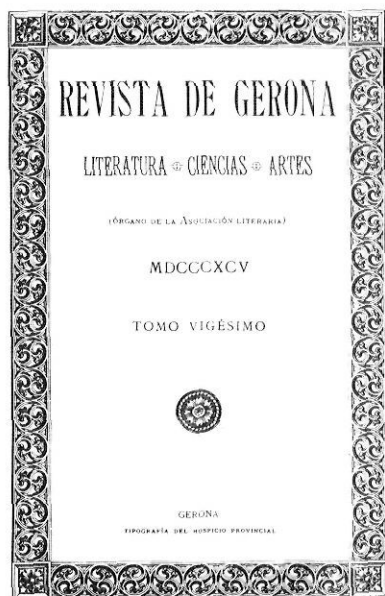

Vint anys i una herència

Silenciosament, després de dotze anys de publicació intermitent, ha arribat a la culminació la reedició en facsimil dels dinou volums de l'antiga *Revista de Gerona*, corresponents als vint anys de vida d'aquella publicació, entre 1876 i 1896. La reedició va començar, a cura de la Diputació, l'any 1976, amb motiu del centenari de l'aparició de la revista, i ara els interessats poden disposar, finalment, de la col·lecció completa d'aquell monument editorial que aplega treballs d'història i d'arqueologia, de creació literària i de ciències experimentals, a través del qual pot resseguir-se l'evolució cultural i el batec de la vida social d'una època en la qual s'estenen les vies dels ferrocarrils, s'il·luminen els carrers amb llum de gas i s'estableixen les primeres comunicacions telefòniques. La revista de Manuel Viñas i Enric Claudi Girbal, amb col·laboradors com Botet i Sisó, Pascual i Prats, Pella i Forgas, Grahit i Papell o Roca i Farreras, pot ser contemplada i repassada ara amb un sol cop d'ull que abraça vint anys d'història.

Quan la Diputació, l'any 1955, decideix de crear una nova publicació periòdica —aquesta que el lector té a les mans—, li posa la capçalera de *Revista de Gerona* en memòria d'aquella primera ja desapareguda. A l'editorial del primer número ja es fa constar, amb el llenguatge pompós propi de l'època, que el títol de la revista vella es dona a la nova “*como homenaje a aquel esfuerzo y a aquellas abnegadas levas de hombres de recio espíritu que se lanzaron con sus propios medios a los avatares de las letras, legándonos, con sus sentimientos, florones de historia*”.

Quan, al cap de trenta anys, el 1985, la *Revista de Girona* comença la nova etapa de l'equip actual, altra vegada l'editorial manifesta la voluntat d'entroncar la vida de la publicació “amb la història, gairebé llegendària, de la seva predecessora”.

Ara, en aquest mes d'abril de 1988, l'últim volum de la reedició de la revista antiga coincideix amb la primera sortida d'un suplement de la revista nova: els *fulls de la Revista*, que el lector trobarà incorporats a aquest número. Aquestes pàgines de color ocre, dedicades a les lletres i al pensament, obertes a totes les inquietuds i a totes les possibilitats de futur, són presentades per Gabriel Planella amb un text introductori en el qual es cita expressament una màxima llatina. Doncs bé: la frase és la mateixa que cita Manuel Viñas i Grauges, director i fundador, en el pòrtic del número 1 de la primitiva *Revista*, quan explica els propòsits que han mogut els membres de l'Associació Literària a crear aquella publicació: “*Que hubiese en esta capital un órgano para servir de intérprete a todos los amigos del saber, a fin que, reunidos en común acervo los trabajos individuales sobre distintas materias, resultara en la práctica la verdad de aquel aforismo: ex diversitate partim oritur perfectio orbis*”.

Amb aquesta coincidència es vol expressar fins a quin punt el mestratge de la primera revista es projecta sobre nosaltres i connecta amb les noves generacions. Per això és bo de repetir ara allò que Lluís M. de Puig va escriure l'any 1976 amb motiu del centenari de la *Revista*: “Tots som una mica deutors d'aquella obra intel·lectual de primer ordre i en som, ahora, continuadors”. Aquest és, almenys, el nostre modest desig i el nostre ferm propòsit.

Paraules per a un mausoleu

Com una apoteosi de la mort, el sepulcre del Bisbe Bernat de Pau a la catedral de Girona dreça una simfonia d'ogives, cresteries, escuts d'armes, llibres oberts, dimonis alats, dames planyívoles, àngels que pugén l'ànima del difunt cap al cel. El doctor Jaume Marquès ha traduït ara

al català els trenta-vuit versos llatins acabats en rima assonant que figuren en el llibre de pedra del mausoleu. La inscripció comença així: “En aquest sepulcre / jau reclòs en marbre / el doctor de Pau / il.lustre per llinatge. / Presidí la seu / vint-i-dos anys / com a pastor pietós / clement i molt benigne”.

Aquesta peça única de l'escultura funeral ha merescut des de sempre els més alts elogis per la seva singularitat. Aquesta en podria ser, com en una lletania, una petita mostra:

Llambert Font: “El sepulcre més notable de la Seu i un dels millors que existeixen d'aquesta època”.

Marià Oliver: “De factura impecable, d'un extraordinari sentit de la proporció i d'un realisme impressionant”.

Agustí Duran i Sampere: “Destaca extrazordinàriament per damunt dels sepulcres monumentals de l'època a Catalunya”.

Josep Calzada: “Sens dubte, el millor monument funerari gòtic català”.

Pere Freixas: “El conjunt funerari més complex i monumental que ha produït l'art gòtic català”.

Marquès de Lozoya: “L'única creació en l'estil dels imatgers del Nord que pot competir amb les obres castellanes”.

Pere de Palol: “Un dels sepulcres més finament tallats de tota l'escultura gòtica espanyola”.

Santiago Sobrequés: “Magnífica obra de l'estatuària gòtica, una de les més notables del món”.

El sepulcre ha suscitat, a més d'aquests elogis tècnics, una lloança lírica. Es tracta d'un sonet gairebé oblidat de Josep Carner, que reproduïm aquí, segon d'una trilogia que, sota el títol general de *Gerunda*, aplegava dues composicions que han assolit més fama: l'aparatós sonet *La Devesa a la tardor* i l'emblemàtic poema *L'amor de Girona*, amb la ciutat obsessionada per l'ombra de Carlemany. Amb aquest tríptic va guanyar Carner, l'any 1906, el Premi de l'Ajuntament en els Jocs Florals de Girona.

El gran llenç escultòric del mausoleu troba en els catorze versos del sonet carnerià una descripció precisa i una interpretació subtil. Al brodat de pedra es correspon aquest brodat de paraules i, més enllà dels elogis dels experts, el sepulcre de Bernat de Pau reviu en l'elogi suprem del poema.

El mausoleu de Bernat de Pau, peça única de l'escultura funeral.

El sepulcre del bisbe Bernat de Pau a la Seu de Girona

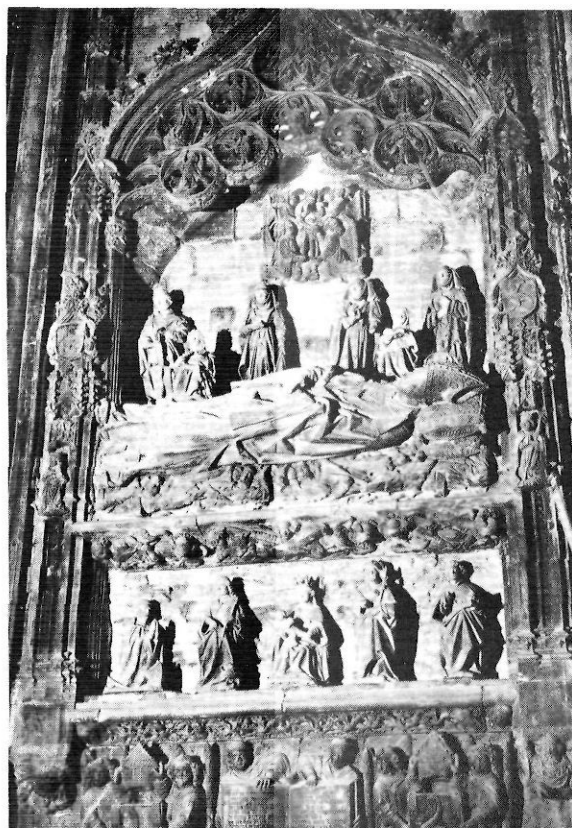
A la paret obscura que els segles han besada,
entre el recolliment pausat, etern, esquiu,
el Bisbe està ajagut amb una gran llargada
en les tenebres d'un repòs definitiu.

Allà on jamai s'acosten renous superficials,
allà on se torna greu i augusta tota cosa,
amb confiança règia Bernat de Pau reposa
amb tot el pes de sos alts fets episcopals.

Oh aqueixa calma austera després de la victòria!
Els benaventurats exulten de sa glòria;
Maria, complaguda, somriu a ses virtuts;

la Trinitat li envia pels aires consirosos
un bell guaitar solemne. I els àngels silenciosos
duen oberts sos llibres i enlairen sos escuts!

JOSEP CARNER

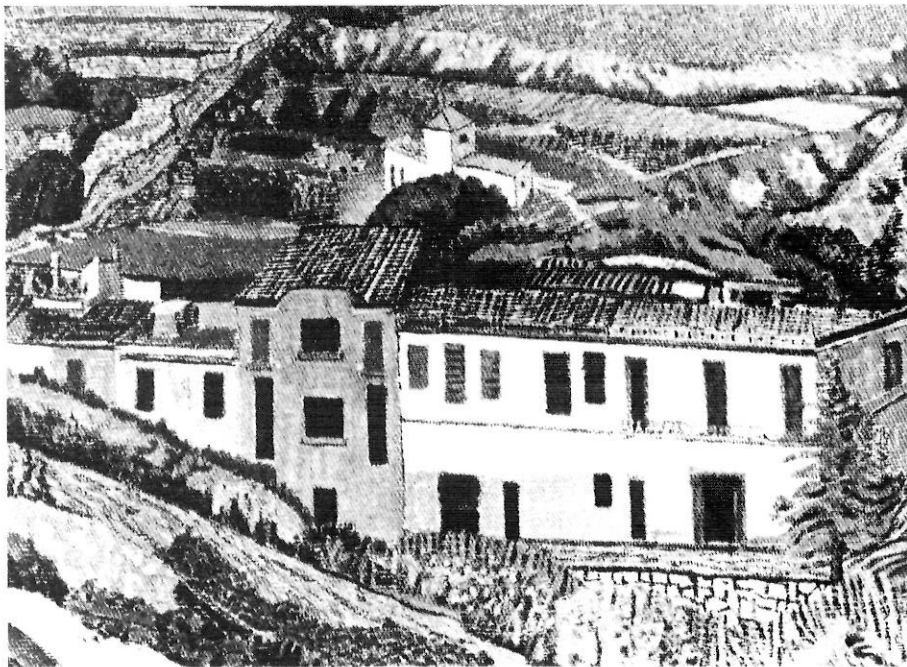

paperets

• Mossèn Pere Ribot, que des del temps de la immediata postguerra va convertir Riells del Montseny en un reducte del catalanisme, ha complert 80 anys. Amb aquest motiu ha estat objecte de diversos homenatges i la seva figura ha estat glossada reiteradament a la premsa. La millor definició que hem pogut llegir d'ell ha estat feta a *La Vanguardia* per Manuel Ibáñez Escofet: "Un poeta, un home de fe, un enamorat de la pau, un patriota en el més alt, més noble i menys polític sentit de la paraula".

• En el número 117 d'aquesta revista, corresponent al juliol-agost de 1986, publicàvem la fotografia del monòlit que s'alçava a la plaça Marquina de Girona, dedicat als "caïdos en esta zona" de la Quarta Divisió de Navarra. Jaume Fabre explicava que es tractava d'una sèrie de monuments, tots idèntics, que s'havien col·locat arreu d'Espanya a mesura que s'anava consumant l'ocupació de les tropes franquistes. I suggeria que, com a mínim, aquell signe bèl·lic contradictori fos traslladat al cementiri. Allà és on, finalment, ha anat a parat, i ens complau de celebrar-ho per la part que ens toca.

• *Daniya*, la pel·lícula de Carles Mira que intenta explicar amb imatges una història medieval, insisteix constantment en el dualisme entre l'adusta severitat de Catalunya i la joia de viure del món àrab. Per a les escenes catalanes, la fotografia és contrastada i fosca; per a les escenes mores, l'ambient és inundat de color i de claror. Però, curiosament, la ciutat de Girona ha brindat escenaris adients per a *la vida en la ciutat medieval* i intencionadament contraposats. Mentre la Catalunya medieval s'il·lustrava amb l'interior sever de Sant Pere de Galligants, la fascinació colorista musulmana trobava una traducció esplèndida en el recinte lluminós dels Banys Àrabs.

El Sant Daniel dolç i aspre de l'Isidre Vicens.

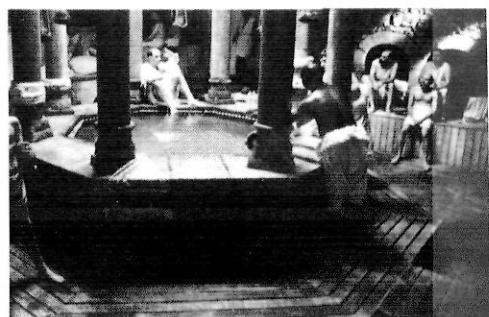
Sant Daniel, redescobert

L'exposició antològica de l'obra d'Isidre Vicens a la sala de la Caixa de Barcelona ha permès de redescobrir algunes de les extraordinàries interpretacions plàstiques de la vall de Sant Daniel fetes per l'artista fa trenta i quaranta anys. Visions ingènues i fortes, aspres i dolces alhora, plenes de l'esgarrifança íntima d'aquell indret incomparable.

A l'hora de defensar la vall dels perills que l'amenacen i de la variant de la N-II que la destrossarà, aquests olis d'Isidre Vicens s'havien d'haver exhibit com un argument incontestable, al costat del de tants altres artistes que han estimat la vall i n'han copsat la seva vibració secreta. No es pot matar impunement un paisatge que ha inspirat aquestes obres d'art. No es pot anorrear un racó de món que ha fet escriure pàgines antològiques a Joan Maragall, Santiago Rusiñol, Josep M. de Sagarra, Miquel de Palol, Tomàs Garcés o Prudenci Bertrana. Als seus textos i als de tants altres que han glossat el misteri de la vall voldria afegir-n'hi avui un de menys conegut, original de Xavier Monsalvatge, que em sembla especialment indicat per acompanyar els olis d'Isidre Vicens:

"Hom diria que aquí els arbres i els xaragalls, els camps, foren nascuts al mateix instant que els monuments que enronden i emmirallen. Apar que sofriren en temps pretèrits les mateixes influències i foren alenats pel mateix esperit creador. Vall ombrosa! Pendissos de la Seu! Costers de Montjuïc! Camps de Sant Daniel! Veus aquí que em passejo aquesta tardor pels vostres corriols i em sento envoltat d'una bellesa que es diria encantada. Les rampes obagues, d'una melangia enervant, baixen agemolides fins als roquissers sagnants del solei; els conreus humits dormen arrecerats sota les costes cremants, on les oliveres broden garlandes d'argent tremolós. No és el paisatge teatral, fàcil al turista i al bon burgès. Cal entrar-hi, sentint l'encantament de la ciutat vella meravellada d'un somni. Un esperit pur, simple, veurà tot el que és essencial del paisatge gironí en aqueixos turons i en aqueixes fondalades corprenedores".

Monsalvatge tenia raó: Sant Daniel no és un paisatge per a turistes, per a gironins aigualits, per a tècnics sobrevinguts ni per a funcionaris d'obres públiques. Només els esperits purs i simples com l'Isidre Vicens poden ser capaços de descobrir en aquest racó de món els trets essencials de l'esperit de Girona. Ara els seus quadres sobre sant Daniel, rescatats per uns dies de les cases particulars, han penjat de les parets de la sala d'exposicions, no sé si com l'últim crit en defensa de la vall o com el primer respons per una mort anunciada.

La taverna del President

Pocs catalans saben o recorden que després de Macià i Companys i abans de Tarradellas i Pujol va haver-hi un president de la Generalitat que es deia Josep Irla, el Molt Honorable senyor Josep Irla i Bosch, el qual va assumir el càrrec l'any 1940, a la mort de Companys, i el va detenir amb dignitat a l'exili fins al 1954.

Menys catalans saben encara que Josep Irla va néixer a Sant Feliu de Guíxols, ciutat de la qual va ser alcalde. Irla va ser, a més, diputat provincial de Girona, conseller de la Mancomunitat, diputat a les Corts de Madrid i al Parlament català, comissari de la Generalitat, conseller de Governació i president del Parlament de Catalunya. Malgrat aquest *curriculum* fulgurant, els seus biògrafs coincideixen a dir que era el prototipus de polític sense cap mena d'ambició personal.

Aquest ganxo senzill i admirable és autor d'una frase lapidària, menys coneguda que el "tornarem a lluitar" o que el "ja sóc aquí" però d'un contingut més profund i d'una formulació literària molt feliç: "Catalunya, aquesta petita terra, els ciutadans de la qual estimen, amb doble amor inseparable, la pàtria i la llibertat".

Josep Irla va morir al seu exili de Provença l'any 1958. Ara, al cap de trenta anys, l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols ha arribat a un acord amb la família i comprarà la casa del carrer de l'Algavira on va néixer l'il·lustre guixolenc el 24 d'octubre de 1876. A la finca hi havia una taverna coneguda com a Cal Romagué, sobrenom del pare del president. L'Ajuntament vol convertir la casa en un centre cívic, perquè aquesta compra té un valor emblemàtic, subratllat molt explícitament per l'alcalde Josep Vicente quan ha destacat tres moments de la seva història com a bons auguris per al seu futur: 1) A la casa s'hi van amagar les armes del "foc de la Bisbal", la cèlebre revolta dels federals de Caimó contra la tropa militar i carlina. 2) A la taverna dels Irla s'hi va covar durant molts anys, en llargues i apassionades converses, el tarannà dels guixolencs. 3) En el local s'hi van celebrar les primeres reunions de la Taula Democràtica de Sant Feliu, durant el franquisme i en el postfranquisme. Per això Vicente diu que "des de florides utopies fins a moments de desconhort i desconcert, hi ha en aquesta casa un fil conductor, una mena de destí".

Destí que connecta amb el recobriment actual i amb el desig de fer viva per a tothom la casa d'aquest president de la Generalitat que va néixer i créixer en una taverna, "una d'aquelles tavernes tan mediterrànies i patriarcales on el got o el *petit* de vi era pretext mínim per comunicar-se, per discutir, per ser, en definitiva, un poble". Un poble que, per a Josep Irla, va arribar a ser tot el país.

NARCIS JORDI ARAGO

La casa natal d'Irla:
de la taverna al
centre cívic.

- El calendari que cada any edita l'Ajuntament de Palafrugell és dedicat aquesta vegada als edificis més significatius de la població. Aquest relleu de la façana de la Cooperativa, projectada l'any 1926 per Rafael Masó, és una de les imatges de l'inventari gràfic que es vol fer coincidir amb l'aprovació d'un Pla Especial de protecció del patrimoni històric-artístic de la vila. Un patrimoni que no conté grans monuments convencional, sinó elements del que l'alcalde, Lluís Medir, anomena *la cultura del suro*: "fàbriques de suro i cases de gent que van viure amb el suro, i iniciatives social que va produir el món industrial, com ara els Cassinos i la Cooperativa". Al capdavant, "an monuments com els temples romànics, els palaus gòtics i els altars barrocs.

- El suplement dominical de *Diari de Barcelona*, en un repàs als grans atemptats urbanístics dels darrers anys a Catalunya, hi ha inclòs els "bolets" del Pla Perpinjà de Girona i la Torre Bisbal de la capital del Baix Empordà. En tots dos casos, com en tants altres que recorda el diari, els urbanicidís han estat "perpetrats a costa d'alguna cosa de valor i sota la pressió d'algun interès". Girona i la Bisbal figuren, doncs, per dret propi i amb mèrits indiscutibles, en aquesta grotesca antologia dels disbarats.

- *Vaixells de paper* és el bon títol d'una col·lecció de llibres que la Diputació de Barcelona i el Col·legi de Periodistes de Catalunya dediquen a temes específics de premsa catalana. El segon volum de la sèrie conté la història de cinc d'aquests vaixells que van naufragar després de molts anys de dura resistència: *Cinc revistes catalanes entre la dictadura i la transició* és el títol de l'obra que explica les aventures de *Tele/estel*, *Arreu*, *Oriflana* i dues revistes que ens toquen de prop: *Canigó*, nascuda a Figueres, i *Presència*, "el setmanari català fet a Girona". Cinc capítols vius d'una història que no s'hauria d'oblidar.